

AZƏRBAYCAN

Qəzetin məqsədi Azərbaycanın iqtisadi, sosial və mədəni inkişafını təşviq etməkdir.

ƏLƏMƏT:
 Qəzetin məqsədi Azərbaycanın iqtisadi, sosial və mədəni inkişafını təşviq etməkdir.
 Qəzetin məqsədi Azərbaycanın iqtisadi, sosial və mədəni inkişafını təşviq etməkdir.

ƏLƏN RƏSMİ SİGƏRƏYİ (23-26) NÖMƏRİNƏ İLƏ 80-85) NÖMƏRİNƏ QƏRƏRƏRƏN

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

ƏLƏN
 Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təşviq etmək məqsədilə...

"Azərbaycan" qəzetinin 29-cu nömrəsinin 1-ci sahifəsi

Yekşənbə, 3 noyabr 1918-ci il, nömrə 29

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, elmi və iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 26 məhərrəmülhəram sənə 1337. 3 təşrin-i sani sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiatı: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ELANİ-RƏSMİ

[RƏSMİ ELAN]

Acil ehtiyacat [ehtiyaclar] və istimdad [kömək istəmək] üçün telefonla gündüzləri 25-80, gecələri 6-23 nömrəli Polis Müfəttişi-Ümumiliyinə [Baş Polis Müfəttişliyinə] müraciət ediniz.

* * *

İkinci Azərbaycan firqəsi [diviziyası] taborlarında istixdam olunmaq [xidmətə qəbul edilmək] üzrə türkcə bilən 6 feldşərə lüzum vardır. Arzu edənələr vəsiqələri ilə bərabər, hər gün saat 2-dən saat 6 sonraya qədər Rotşildin evində firqə sərtəbəbətinə [baş həkimliyinə] müraciət etsinlər.

ELAN

Qafqaz Müsəlman Ordusuna 7 ay müddətində 150 min pud mal və qoyun əti vermək arzusunda olan zəvat [şəxslər] Mariinski caddədə 6 nömrəli evdə Ərzaq şöbəsinədən şəraitini [şərtlərini] bilə bilərlər.

710 6-2

ELAN

Azərbaycan Cümhuriyyəti Polis müfəttişi-ümumisindən

Əhalinin 2 ay müddətində vərəqə almaları üçün elan etdiyim əmrə əlavə olaraq xəbər verirəm ki, bu əmr müsəlman qadınlarına aid olmayıb, fəqət arzu edənələr əkslərini [fotoqraflarını] alacaqlar.

ELAN

Ərzaq Nəzarəti ümuma elan edir ki, xüsusi şəxslərə işbu aşağıdakı mövqiflərdən [stansiyalardan] buğda, un və düyü göndərmək müvəqqəti olaraq mən' [qadağan] edilir:

1. Vladıqafqaz yolunun hamı mövqiflərindən.

2. Azərbaycan yolunun Yevlax, Ma-lay, Ləki, Əlikənd, Ucar, Burquşeti, Mü-süslü, Qarabucaq, Kürdəmir, Karrar, Sığırılı, Padar, Muğan, Hacıqabul, Pirsaat, Navahı və qeyri mövqiflərindən.

3. Gəncə mövqifindən.

Qeyd: Azərbaycan dəmiryolunun yuxarıda sayılan mövqiflərdən başqa mövqiflər[in]dən ərzaq aparmaq istə-

yənlər Ərzaq nazirindən xüsusi icazə almalıdırlar. Azərbaycan və Vladıqafqaz dəmiryollarının hamı mövqiflərindən xırda və böyük buynuzlu heyvan, kartof, soğan, lobya, kələm, süd, pənim, kolbasa, yumurta, sair meyvə, çaxır və qeyri məşrubat bilamümaniat [manəəsiz] qeyri-məhdud əndazədə aparmaq mümkündür. Bunların aparılmasına heç bir icazənamə lazım deyil.

Ərzaq naziri: N. Yusifbəyov
Dəftərxana müdiri: S. Luçinski

DRAMA **AXŞAM TAMAŞASI**

Azərbaycan Hökumətinin teatrosunda (Sabiq Mailov)
Hacıbəyli Qardaşlarının
Müdiriyyəti
Yekşənbə [bazar] günü təşrinisaninin (noyabrın) 3-ündə axşam teatro mövsümü açıldığı münasibətilə mütəntən [təntənəli] bir surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır:
İran tarixindən götürülmüş 6 pərdəli “Nadir şah Əfşar” faciəsi.
Müsəlman xanımlarıçün pərdəli lojalar vardır. Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-də.
Rejissor: Sidqi Ruhulla
(Mollazadə)
Məsul: Xəlil Hüseynzadə
Müdü: Zülfıqar bəy Hacıbəyli

İxtar [xəbərdarlıq]

Cümə günü təşrinisaninin (noyabr) 9-unda şühədə ailəsi [şəhid ailələri] mənfəətinə "Gaveyi-ahəngər" faciəsi mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır.

QİSMİ-RƏSMİ **[RƏSMİ HİSSƏ]**

DAXİLİYYƏ NAZİRİNİN ƏMRİ

Son zamanlarda şəhər daxilində qeyri-məsul və bu xüsusda kəndilərinə heç bir daireyi-rəsmiyyədən [rəsmi qurumdan] icazə verilməmiş və çox vaxt zabit yaxud polis uniforması geymiş bulunan əşxas [şəxslər] tərəfindən əhalinin həbs, yaxud alıb götürülmələri hadisələri vüqu bulmaqdadır. Böyləcə həbs, yaxud alıb götürülmələr əksəriyyəni şəxsi intiqam, qan ədavəti və bəzən də təhdidlə iğfal [aldatma] yaxud da qarət qəsdilə yapılmışdır. Hal-hazırda qüvvətli bir idarənin vücuda gəlməsi ilə böylə cinayətlərin vüquuna [baş verməsinə] meydan verilməməsi pək aşkar olduğundan, onlar idareyi-örfiyyə [fövqəladə vəziyyət] qanunlarının bütün şiddətilə təqib olunacaqlardır. Şöylə ki, keçən ayın 26-sında buna bənzər cinayətlər işləməkdə divani-hərbi-örfi [hərbi məhkəmə] tərəfindən ittham edilən 4 şəxs asılmaqla edam cəzasına məhkum olmuşlardır.

İşbu halların tamamilə izaləsi [aradan qaldırılması] uğrunda bən pək şə-

did [çox şiddətli], pək qəti tədabir it-tixaz edəcəyimi [tədbirlər görəcəyimi] əhaliyə elan ilə icab edəcək [lazımı] vəkaləti olmadan bir şəxsi həbs, yaxud alıb götürməkdə müttəhim bulunanları, hər hangi mövqe sahibi olursa olsun, idareyi-örfiyyə qanunları ilə təqib edilmələri üçün divani-hərbi-örfiyyə təslim ediləcəklərini ixbar eylərəm [xəbərdarlıq edirəm].

İşbu fənalıqla [mənfi halla] müvəf-fəqiyyətlə mübarizə edə bilmək üçün əhali kəndisi də Hökumətə yardım etməli və fəna müamiləni təsadüfən də olsa görən hər fərd şu cinayət haqqında qaraqol bəkləməkdə olan ən yaxın polis nəfərinə yaxud qeyri bir polis məmuruna bilatəxir [təxirə salmadan] xəbər verməyə və kəndi tərəfindən də şu cinayətin önünü almağa yaxud da cinayətkarların zühura çıxmasına mümkün olduqca çalışmağa məcburdur. Eyni zamanda tərəfindən cinayət vüquunu mən' etmək [cinayətin baş verməsinə mane olmaq], yaxud da canilərin meydana çıxarılmaları xüsusunda kəndilərinə müraciət edəcək bulunan əşxasa [şəxslərə] hər bir cəhətcə təshilat göstərmələrini [kömək etmələrini, işlərini yüngülləşdirmələrini] polis məmurlarına lazım gələn əvəmir əta edilmişdir [əmlər verilmişdir]. İşbu tədabir [tədbirlər] sayəsində həbs, yaxud alıb götürmə vüquatının [hadisələrinin] önü alınacağına və büsbütün ortadan qalxacağına və bununla ümum nas və əfradın [bütün əhalinin və fərdlərin] istər mallarının, istər canlarının təhti-əməniyyətdə [təhlükəsizlikdə] ola-

cağına əməniyyət [əminlik] hasil edirəm.

*Daxiliyə naziri:
Behbud xan Cavanşir*

MAARİF NAZİRİNİN ƏMRLƏRİ

29 təşrini-əvvəl [oktyabr]

Nömrə 73

Bakı 2-nci zükur [oğlanlar] gimnaziyası müəllimi Aleksandr Qriyelski 4-üncü gimnaziyada direktor vəzifəsini ifaya təyin edilir.

Maarif naziri əvəzinə: Şahtaxtinski

30 təşrini-əvvəl [oktyabr]

Nömrə 74

Tələbə Əli Yusifzadə, təşrini-əvvəlin 26-sından etibarən Maarif Nəzarəti dəftərxanasında kargüzar təyin edilir.

Nömrə 75

Yekaterina İvanovna Dantseva təşrini-əvvəlin 21-indən Mariinski ünas [qızlar] gimnaziyasına rus lisanı müəlliməsi təyin edilir.

Nömrə 76

Aleksey Fyodoroviç Knyazev, Bakı 2-nci ünas [qızlar] gimnaziyasına fizika müəllimi təyin olunur.

Maarif naziri: N. Yusifbəyli

ZİRAƏT NƏZARƏTİNDƏ [KƏND TƏSƏRRÜFATI NAZİRLİYİNDƏ]

29 təşrini-əvvəl [oktyabr]

Nömrə 67

Şamxor meşə dairəsi meşəbəyisi-

nin 3-üncü sinfinə mənsub müavini Georgi Cavanşir, təşrini-saninin [noyabrın] 1-indən etibarən 2-nci sinfə mənsub hesab edilsin.

Nömrə 68

İstefada bulunan miralay [polkovnik] Kambulət bəy Yesiyev öz ərizəsinə görə, 28 təşrini-əvvəldən etibarən Bakı quberniyası Quba meşə dairəsinə meşəbəyi müavini təyin olunur.

Nömrə 69

Azərbaycan vətəgələri müdiri müavinliyinə 29 təşrini-əvvəldən etibarən Emil İvanoviç Şmerlinq təyin olunur.

Nömrə 71

Altağac meşə dairəsi meşəbəyisi Hacıbaba Süleymanov, öz ərizəsinə görə təşrini-əvvəl 29-undan etibarən vəzifəsinin ifasından və bilmərrə xidmətdən kənar edilir.

Nömrə 72

Gəncə quberniyasında üzümçülük və şərəbcilik komitəsinin fəaliyyəti ixtisar edildiyindən, bir agent ilə katib vəzifələri ləğv olunur. Agentlərin vəzifəsi təlimatçıların öhdələrinə buraxılır.

Ziraət naziri: X. Sultanov

BİZ VƏ ONLAR

Qafqaz İslam Ordusu Komandanlığından aldığımız məlumata görə, Komandan paşa həzrətləri tam bir türk komandanına yaqışır bir hərəkətdə bulunmuşlardır. Qalalar yıxmağı bilən türk komandan və əsgərinin könülləri

yapmağı da bildiklərini əsgərlərimizin əsir və yaralı düşmənlərə uzatdığı mərhəmətli əli, tatlı [şirin] dili bəyan etməkdədir.

İyirminci əsrin ən mədəni millətləri, millətlər müharibəsinin iksirinə dayanammadıqlarını kəndi fəna müamilələri [mənfə rəftarları], yaqışqsız laflarıyla isbat etdilər. Düşmən əsirlərini açıqdan-açığa dürlü-dürlü vasitələr və yollarla məhv etmək üçün işin içinə hələ “rəsmilik” qarışan məmləkətlər vardır. Böylə müamilələrə [rəftarlara] bizim əsir düşən əsgər və zabitlərimiz də uğradı. Hətta düşmən ölkələrində ən çirkin müamilələrə hədəf olan yenə türk əsgəri oldu. Əsirləkdən yaxa[sı]nı qurtara bilən nəfərlərimizin firardan döndüklərinə hökm edərsiniz. Türkün qəbahəti çox da əsir olduğundan deyil, türk olduğundandır. Əsirlərimizi incidərkən düşmənlərimiz vicdanlarını aldatmaq kimi hərəkətlərdə bulundular. "Türklər bizim əsirlərin ətindən kabab yapdı, biz də sizi onun üçün məhv edirik!" kimi yalanlar dəvəran etməkdə [dolaşmaqda] idi. Mən türkün “fərdi vicdanındakı” qüdsiyyəti Avropa millətlərinin ictimai vicdanlarında görəmmədiyimdən dolayı fəxr edirəm. Türk olmaq, ən eyi qəlbli bir insan olmaq deməkdir. Bizə vəhşi deyən Avropa beynəlmilliyətinə biz Şərqi açıq ürəkli bir övladı sifətilə alımız açıq, könümüz geniş olaraq çıxacağımıza qətiyyəni şübhəm yoxdur. Qüsurlarımızı zərrəbinlərlə [mikroskoplarla] arayan

millətlərə dağlar qədər eyiliklərimizlə müqabilə etdik və edirik. Edəcəyimizi, gənc nəslin daha mərhəmətli olduğu isbat etməkdədir. Cəbhələrdə əsir düşən zabitlərin hangi millətdən olursa olsun sövq ediləcəyi məntəqəyə yayan [piyada] olaraq getməməsi üçün mühafiz süvarilərimiz atını onlara buraxıb, kəndiləri yürüdüklərini İstanbul məcmuələri hər vaxt təsvir etməkdədir. Üsəranın [əsirlərin] iqamət etdiyi mövqələrdə ən gözəl yerlər Türkiyədəki əsirlərə buraxıldı. Xəstəxanalarda ən münasib qoğuşlar [palatalar] yaralı düşmənlərə təxsis edildi [ayrıldı]. Türkiyədə daha çox iltifata, mərhəmətə məzhər [nail] olanlar, heç şübhə yoxdur ki, yaralı əsirlərdir. Avropalılar deyir ki, yaralı oldu, əsir oldu ya olmadı düşmən yenə də düşməndir. Halbuki “yaralılar düşmən deyildir” düsturunu türklər dilləri və işləri ilə dəfələrlə söylədilər, yeri gəldikcə də isbat etdilər.

Böylə alicənablığın bir misalını da Bakıda gördük. Yurdu bulunan Rusiyada belə əkmək yerinə təkmə [təpik] yeyən rus zabitləri bolşevik cəlvələrindən [oyunlarından] sonra Bakıda ac qaldılar. Geniş çərçivələrlə elan olunan “Rusiya hürriyyəti” onlara olmanın sözlər eşitdirdi.

Dün canını vətəninə hədiyyə edən rus zabiti bu gün təhqirlərə, hücumlara məruz qaldı. O hər yerdə xidmətdən qovuldu. Heç bir yerdə də ona iş verilmədi. Bu hal bizim ordu Bakını fəth edincəyə qədər burada da

davam etdi. Bakı alındıqdan sonra zabitan [zabitlər] məmuriyyətlərə [dövlət qurumlarında işə] girdi. Fəqət bunların həpsini yalnız məmuriyyət bulmaqla keçindirmək pək güc [çətin] oldu. Açıqda yenə bir çox zabitan qaldı. Heç yerdən gəliri olmayan bu sinfin dərdini də hər kəsdən əvvəl Ordu Komandanlığı duydu və həman çarəsini bulub işə başladı. İştə [budur], bu ilin təşrini-sani [noyabr] ibtidasından [əvvəlindən] ailəli rus zabitlərinə hər ayda 200 rublə maaşla bir nəfərlik ərzaq tayını [rasyonu, “payok”] eynilə, ailəsizlərə də ayda yüzər manat maaşla yenə bir nəfərlik ərzaq tayınının verilməsi xüsusunda Ordu Komandanı paşa həzrətlərinin əmr etdiklərini duyub sevindik. Bu əmri pək yerində gördüyümüzdən, ürəkdən alqışlayırız. Sanki türk həşrə qədər eyi qəlbli olaraq keçinməyə qərar vermişdir. Babalar demişlər ki, “Cənabi-haqq hər kəsə ürəyinə görə versin.”

Cavad

ORDU KOMANDANI PAŞA HƏZRƏTLƏRİNƏ ƏRZİ-TƏŞƏKKÜR

Təşrini-sani 334-də Bakıda yaşayan rus zabitanı [zabitləri] və ailələri namına [adından] üç rus miralayı [polkovnik] rus zabitlərinin vəkalətiylə Ordu səryavəri [baş yavəri] Asəf bəy vasitəsilə Komandan paşaya təqdim edildilər. İçlərindən birisi aşağıdakı

sözlərlə ərzi-təşəkküratı etdi:

“Paşa həzrətləri, Bakıda mövcud olan rus zabitləri naminə göstərdiyiniz təvəccöhdən [diqqətdən], bəslədiyiniz hüsniyyətdən [xoş niyyətdən] dolayı nümayəndə olaraq, ərzi-ehtramət və şükranı etməyə [ehtiram və təşəkkür bildirməyə] gəldik. Aldığımız maaş və ərzaq, gördüyümüz eyilik, mənəviyyətimizə pək gözəl təsir etdiyindən dolayı bizlər bu lütfü bir rus sifətilə qəlbimizin ən səmimi bir nöqtəsində ilələbəd [həmişəlik] saxlayacağımıza amin olunuz!”

Paşa həzrətləri bundan məmnun oldular. Mumaileyhləri [adı çəkilən şəxsləri] fövqəladə bir səmimiyyətlə qarşılayıb, aşağıdakı sözləri söyləmək lütfündə bulundular:

“Biz və siz bu gün əsgəriz. Əsl əsgər olan bir türk, bir başqa rus ailəsinin sıxıntı çəkdiyini qətiyyənlə arzu etməz. Binaileyh [ona görə] biz bu eyiliyi ordu-muz və Azərbaycan Hökuməti naminə etməkdəyiz.”

Bu sözlərdən sonra paşa həzrətləri rus miralaylarının əllərini sıxıb ayrıldı.

NURİ PAŞA HƏZRƏTLƏRİ HÜZURUNDA LƏNKƏRAN NÜMAYƏNDƏSİ

Cümə günü təşrini-saninin [noyabrın] 1-ində Lənkəran türkləri nümayəndəsi Teymur bəy Bayraməlibəyov Qafqaziya İslam Ordusu Baş Komandanı Nuri Paşa həzrətləri tərəfindən

hüzura qəbul edilmişdir. Lənkəran islam əhalisi Teymur bəyi göndərmişdir ki, Avetisov qoşunlarının Lənkəran türk əhalisinə etdikləri cövrü-sitəmləri, qətlü-qarəti, həbs və axtarışları Qafqaz İslam Ordusu Komandanlığının nəzəri-etinalarına əzrlə, lənkəranlıların çəkilməz dərdlərinə, intəhasız müsibətlərinə və Avetisov qoşununun qanunsuzluq və vəhşiliklərinə xitam verilməsini istida [xahiş] etsin və tez kömək edilməsə lənkəranlıların məhv olacaqlarını bildirsin.

Komandan paşa həzrətləri cavab vermişlər ki, zavallı müsəlmanlara nə edilirsə, bizə məlumdur. Buna görə də Avetisov qoşunlarının keyfəmayəşasına [özbaşinalığına] və qanunsuzluqlarına xitam çəkmək üçün tədbirlər görülür. Müsəlmanlara xəbər veriniz ki, bu halları uzun müddət davam etməz.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

* Azərbaycan Hökuməti-Cümhuriyyəsi qərar vermişdir ki, sabiq Dövlət Bankı ilə münasibət aydınlaşdırılaraq bir qaydaya salınanadək, bu il eylülün [sentyabrın] 15-indən qabaq məzkur [adı keçən] banka verilmiş olan pulların həpsinin geri verilməsi mən' [qadağan] edilsin.

* Hökumətin 30 təşrini-əvvəl [oktyabr] tarixli iclasında qərar verilmişdir ki, bağlanmış müəssisələrin xidmətçilərinə, yaxud bu ya o səbəblə xid-

mətindən kənar edilən qulluqçulara maaş verilmək üçün Maliyyə Nəzarəti binagüzarlığına [sərəncamına] 500 min manat pul buraxılsın.

POSTA VƏ TELEQRAF İŞLƏRİ

(Posta və Teleqraf naziri Ağa Aşurov cənabları ilə müsahibə)

Bu günlərdə Ağa Aşurov cənabları, mühərrirlərimizdən biriylə müsahibədə bulunduğu zaman atıdki [aşağıdakı] məlumatı vermişdir:

– Bu saat mənim ümdə fikrim pozulmuş teleqraf xətlərini düzəltmək və onları bir intizam üzrə qurmaqdır. Bundan ötrü Şəki, Şuşa, Salyan və Quba ilə müxəbirata [əlaqə saxlamağa] davam edirəm.

Bakının Bayıl cəhətində olan teleqraf istasyonunu təmir etməkdəyiz. Sabiq hökumətin (bolşeviklərin) dənizə atmış olduğu makina parçalarını sudan çıxarıb gərəklilərini işə salırıq. Böylə ki, bir neçə gündən sonra radio (telsiz teleqraf) istasyonu hazır olar.

Digər mövcud teleqraf mövqifləri [stansiyaları] vasitəsilə Gəncə, Tiflis və Qars ilə də müxəbirələr [xəbərçilər; teleqramlar] mübadiləsi getməkdə. Müxəbirə qəbul edən istasyon, İstanbuldan məlumat almağa belə müvəffəq olur.

Telsiz teleqraf mövqiflərinin məmləkət üçün böyük əhəmiyyəti haiz olduğunu nəzərə aldıqda, bütün Azərbaycanca mütəəddid [çox sayda] böylə

istasyonların təmiri üçün təşəbbüsətdə bulunacağam. Buna binaən [bu səbəbdən] burada radio məktəbi açılacaqdır. Posta və teleqraf işlərində təcrübə hasil etmiş və az bir zamanda müqtədir [iş bacaran] məmurlar hazırlamaq üçün acil bir proqrama tövfiqən [uyğun olaraq] bir post və teleqraf məktəbi də güşadı gözlənir. Bu məktəbə daxil olub müvəffəqiyyətlə təhsilini bitirə biləcək gənclər mükəlləfiyyəti-əsgəriyyədən müaf buraxılacaqlar [hərbi mükəlləfiyyətdən azad ediləcəklər]. Çün böylə xidmətdə olan əşxas [şəxslər] gərək mülki, gərək səhərbi müxəbirat [xəbərçilər] üçün lazım olacaqlardır. Fəqət şimdilik şu məktəbə Əxzi-Əsgər Rəyasəti [Hərbi Xidmətə Çağırış İdarəsi] tərəfindən istər yaş, istər başqa səbəblərə görə təcil buyurulmuşları [hərbi xidmətləri təxirə salınanları] qəbul edəcəklər. Bununla bərabər Nəzarət [Nazirlik] tərəfindən xidməti son dərəcə lüzumlu ədd edilmiş müstəid [qabiliyyətli] gənclərin bu məktəbə duxulu [daxil olması] lazım görülsə, lap əsgərlikdən də onları almaq üçün lazımi binagüzarlıq [sərəncam] olacaqdır. Çün məqsədimiz vətənin məmuriyyəti [abadlığı] ilə millətin rifah halıdır. Fəqət gəncləri əsgərlikdən mən' etməmək [ayırmamaq] üçün hələlik Nəzarət böylə bir binagüzarlıq tərəfdarı deyildir. Bu günlərdə fəlakətə uğramış bütün posta və teleqraf müəssisələri müayinə ediləcək. Lazımi məxaricat [xərçələr] haqqında “smeta” hazırlandıqdan sonra hər bir

müəssisənin heyəti-məmurunini [məmur heyətini] əskiltmək vasitəsilə izafə [artıq] xərclərin qarşısı alınacaqdır. Varidatın çoxalması ilə posta və teleqraf ümurunun [işlərinin] təsərrüfat cəhətini eyiləşdirmək üçün təşkilatlar düzələcəkdir. Bundan böylə müəssisələrin lazımi xərclərini və “smeta”larını nahiyə naziri [qəza müfəttişi] təhqiq və tədqiq edəcəkdir ki, paralar həqiqətən lazımi miqdarından artıq yaxud əskik olmasın. Ondan maəda [başqa] Nəzarət [Nazirlik] hazırkı posta və teleqraf tarifəsinə (тариф) yenidən baxıb, onun bir qədər əskilməsinə qeyrət edəcəkdir [çalışacaqdır]. Bu tərzlə müxabirat [xəbərləşmə] məsələsi xalq üçün bir az sühulət kəsb edər [asanlaşar]. Məmləkətdə sənəət [sənaye] və ticarət işləri nəşvünüma bulmuş olar [inkişaf edər]. Posta və teleqrafla para göndərmək (bərat əməliyyatı) məsələsinə ciddi surətdə diqqət edilir. O xüsusda bəratın ucuz və asan şəraitlə [şərtlərlə] başa gəlməsi üçün təşəbbüslər olur. Çün Avropa və Rusiyadan alınmış təcrübə bu növ ilə məmləkət sərmayəsinin posta və teleqrafla bərat edilməsinə səbəb olar. Netəkim [necə ki], bu son zamanda bərat məsələsi Azərbaycanda gündən-günə bir səhl [yüngüllük] və asanlıqla posta və teleqraf müəssisələrindən keçir. Camaat postaya verdiyi paranın Hökumət tərəfindən təmin edildiyini bilir. Ümum əhaliyə elan edilməlidir ki, posta və teleqrafla bərat edilən paralar şimdilik məmləkətimiz içərisində bişəkk və

laşübhə [şəksiz-şübhəsiz] lazımi yerlərinə və sahiblərinə veriləcəkdir.

Gürcüstanla posta və teleqraf müqaviləsi əqdi [bağlanması] haqqında bizimlə Gürcüstan miyanında [arasında] müzakirat davam edir. Ümidvarız ki, bu yaxın zamanlarda bütün Zaqafqaziyada bərat məsələsi həll edilsin. Böylə müqavilələr digər qonşularımızla da əqd edəcəyiz [bağlayacağıq]. Posta müxabiratının [əlaqəsinin] bir az çətinliyi vəsaiti-nəqliyyəmiş [nəqliyyat vasitələrimizin] olmamasındandır. Buna binaən [görə] camaat xüsusi əşxas [şəxslər] vasitəsilə müxabirata girişmişdir. Bunun qarşısını almaq və müxabiratın fəqət [yalnız, ancaq] posta vasitəsilə olması üçün əhalini icbari surətdə postaya xidmət etdirmək fikrindəyiz. Tainki əhalinin özü posta nəqliyyatına müavinət [yardım] etsin.

M. H.

GƏNCƏDƏ MİLLİ ZABİTAN TƏFTİŞ VƏ İMTAHAN MƏRASİMİ

Məlum olduğu üzrə, Gəncədə Azərbaycan Hökumətinin təlimgahı var. Burada, bu hərbi məktəbdə 250-dən fəzlə [artıq] zabıt namizədləri oxuyurlar. Bu məktəbi qurtardıqdan sonra hər bir fərd zabıt namizədi olur və 6 ay keçdikdən sonra zabıt olur. Təlimgah təsis olunduğu hənüz 4 ay deyildir. Amma bu məktəb nəticəsi nə

olduğunu qareini-kirama [dəyərlı oxuculara] ərz etmək istəyirəm.

Bakı şəhəri Azərbaycandan kəsildi-yi və əcnəbilər əlində bulunduğuş zaman və Azərbaycan Hökuməti Gəncədə təşkil olunduqda Qafqaz İslam Ordusu təhti-ıdarəsində [ıdarəsi altında] olaraq bu məktəb təşəkkül etdi. Əvvəl zamanda Gəncə kimi şəhərdə lazıme-yi-alat [gərəkli avadanlıq] olmadığı vaxtda böyük bir müşkülata uğraşdıqda bu məktəb açıldı. Təlimgah məşhur zabıt müəllimlərindən Atif bəy əfəndiyə tapşırıldı. Daha doğrusu onun hümməti sayəsində bu təlimgah təşkil olundu. Yavaş-yavaş məktəbə ərizələr verildi. O zamanda hənuz əsgər çağırılmamışdı. Deməli cavanlar böyük bir həvəslə təlimgaha daxil olmaq istədilər. Gecə-gündüz təlimgahda zabitan əfəndilər çalışmağa başladılar. Çocuqlar dəxi işə alışıdılar. Şənbə günü təşrinı-əvvəlin [oktyabrın] 6-sında Gəncə şəhərinin kənarında təlimgahda oxuyan zabıt namizədləri üçün böyük təftiş və imtahan yapıldı. Həmin təftiş və imtahana Hökumət və ordu tərəfindən Bakıdan nümayəndələr dəvət olundu. Bu heyəti-məxsusə Bakıdan Gəncəyə rəvanə oldular. Bunların içində hər qəbil əsliyə [silah] bilən zabitan əfəndilərdən var idi.

Heyət Gəncəyə gəldi. Burada tren yaxınlaşdıqda Gəncə tərəfindən vali İbrahim bəy Vəkilov, Bələdiyyə rəisi Ələsgər bəy Xasməmmədov, təlimgah komandanı Atif bəy, Mərkəz komandanı Salman Fəhmi bəy və qeyri əyan

hazır idilər. Bir bölük əsgər müsafirləri istiqbal etdi [qarşıladı]. Birinci trendən Qafqaz İslam Ordusu Komandanı Nuri paşanın pədəri [atası] Əhməd paşa, ondan [sonra] Azərbaycan Qolordusu komandanı fəriq Əli paşa Şıxlı, Azərbaycan İkinci firqə [diviziya] komandanı, Ərkani-hərb əzasından [Baş Qərar-gah üzvü] Nazim bəy həzrətləri, o biri trendən Azərbaycan Hökuməti Maarif naziri Nəsb bəy Yusıfbəyli, Ümuri-Xeyriyyə və Ədyan [Sosial Təminat və Dini Etiqad] naziri Musa bəy Rəfiyev, Daxiliyyə naziri namından [adından] vəkalətən Nəzarət idarə müdiri Mehdi bəy Hacınski, üçüncü trendən bütün zabıt əfəndilər endilər.

Müsafirlərin vürudunu [gəlişini] vali və Bələdiyyə rəisi həzrətləri təbrik eylədilər. Ondən [sonra] bütün heyət şəhərə rəvanə oldular. Həman günü və axşamı müsafirlərə şəhər tərəfindən ziyafət verildi. Sabahı şənbə günü bütün heyət və Gəncə əhalisi, əyan, əşraf və tüccar dükənlərini bağlayıb şəhər kənarına gəldilər. Burada xüsusi bir mənzil [yer, məkan] düzəlmişdi. İran konsulu İsmail xan həzrətləri dəxi təşrif gətirmişdilər. Məşq üçün xüsusi bir proqram üzrə çadırlar, sipərlər və habelə hər bəstəgəhləri düzəlmişdi. Öylə bir izdihami-kəsərat [böyük qələbəlik, sıxlıq] idi ki, deməli bu gün Azərbaycanın böyük bir bayramı idi. Hamı gəlmişdi ki, bir az müddətdə məktəb görmüş türk balalarının nəticəsi nə olduğunu görsünlər. Azərbaycan Qolordusu komandanı Əli paşa

həzrətləri heyətlə bərabər səf çəkmiş cavanların qabağına gəldilər. Ondan paşa həzrətləri zabitan namizədlərinə "Əssəlamu əleyküm, əfəndilər" dedilər. Bir ağızdan çıxaraq makina misali kimi cavanlar "Əleyküm salam, paşa həzrətləri" söylədilər. Sonra atidə [aşağıda] yazılan proqram mövcibincə [əsa-sında] məşqə şüru olundu [başlandı].

Maddə

1. Rəsmi-təqdim [təqdimat məراسi-mi] (təftişə və imtahana daxil olmayan nümunə taboru ilə nümunə makinəli tüfəng [pulemyot] bölüyü əfradı [əsgərləri] da təqdim olacaqlar).

2. Yerində yanaşıq nizam hərəkəti:

Hazır ol; əslihə istemali [silah işlətmək], sağa-sola baxmaq, yerində dönüşlər, diz çökmək, ayağa qalxmaq, yerə yatmaq, süngü taxmaq (həm hamısı bir arada komanda ilə və həm də tək-tək olaraq).

Müxtəlif nişan vəziyyətləri, doldurmaq və qapamaq, nişangah düzəltmək, iki nişangah atəşi.

3. Çabuqluq (cəldlik) təlimləri:

Sürətlə müxtəlif cəbhələri almaq, bir vəziyyətdən digərinə keçmək, müxtəlif mövzələri [mövqeləri] tutmaq.

4. Süngü və mübarizə təlimləri:

Həmlələr, sipər və iləriləmə, geriləmə, devrinmə [olduğu yerdə sağa-sola dönmə], tək nəfərin sabit (bir yerdə duran) hədəfə (nişana) təərrüzü [hücumu], ip hədəflərinə təərrüz, qarşı-qarşıya iki nəfər "saldatın" mübarizəsi,

qəmə ilə təərrüzü, bir nəfərin məfruz (fərz olunan) iki düşməne müqabiləsi.

5. Əndaxt [atəş etmək] tərbiyəsi (dərslərlə bərabər qaz maskası təlimləri):

Alçaq səpələrdə [üçayaqlarda] nişan almaq, əndaxt [atəş] masası üzərində çalışmaq, müsəlləs (треухугольный) [üçbucaq] təşkil etmək, bu hərəkəti maska (маска) ilə icra eyləmək, hədəflər və müxtəlif əndaxt qaydaları haqqında dərs vermək, qaz maskalarının istemali [istifadəsi] haqqında olan dərslər.

6. Müharibə əndaxtına hazırlıq təlimləri:

İlərilisi yerə yatan ovçulara [nişançılara] (baş, boy, köks hədəflərinə) atəş, sıçrayanlara (təmdidə gələnələrə) atəş, təqviyəyə [köməyə] gələnələrə atəş, geri gedənlərə atəş, yandan zühur edənlərə atəş, cinahlardan gözüken süvarilərə atəş, gözüken topçuya, makinəli tüfəngə atəş.

7. Bomba təlimləri:

Təlim bombası dərs əndaxtları [atışları], uzun atma, yüksək atma, dəlikdən aşırma, sipərdən atma, bir nöqtəyə toplan[ma], qaz maskasıyla atma, tel qəfəslərə əndaxt [dəmir torlarla qorunan yerlərə atış].

8. Müxtəlif tərbiyəyi-bədəniyyə [bədən tərbiyəsi] təlimləri. Bəsit köprülərdən mürur [keçmə].

9. Sipərdən təlim bombasıyla müxtəlif nömrələrə hamil [nömrələnmiş] və sipərə təərrüz [hücum] etdiyi məfruz [fərz olunan] hədəflərə bomba atmaq.

10. Bir sipərə təərrüz etdiyi fərz edilən müxtəlif ovçulara [nişançılara] qarşı həqiqi bomba təlimləri ilə əndaxt [atəş].

11. Tel maneələrinin [dəmir torların] həqiqi bomba təxrib qəlibləri ilə təxribi [dağıdılması] və tel maqasları [qayçıları] ilə qət'i [kəsilməsi].

12. Bir xəfif makinəli tütənglə təqviyə edilmiş bir hücum qitəsinin bir sipər parçasına təlim və həqiqi bomba ilə təərrüzü [hücumu], dərhal o sipər qisminin müdafiə halına vəz və təhvili [müdafiə halına keçməsi] (qum torbaları və sairə ilə).

13. Taqımın şəkli [nəzəri] və tətbiqi ovçuluğu:

Ova çıxmaq, buradan müxtəlif yürüşlər, toplanmaq, cəm olmaq, müxtəlif vəziyyətlərdən müxtəlif cəbhələrə qarşı mövze [mövqe] işğalı, tam sipər bulmaq, tam sipəri təbdil [dəyişdirmək], tam sipərdən mövze işğalı, təmdid, təqviyə, böyük bir sahənin nümayiş məqsədi ilə işğalı, məhdud məntəqələrin işğalı, sürülmə və sıçramalar, maskalanmaq, qazma və kürək istemalı [istifadəsi], bir mövzenin müdafiə üçün ehzarı [hazırlanması].

14. Təxmini-məsafə [məsafə təyini] və flama müxabirəsi [işarət bayraqları ilə xəbərləşmək]:

Təxmini-məsafəyə lüzum, təxmini-məsafəyə təsir edən şeylər, təxmini-məsafənin üsuli-təlimi və bu miyanda [bu arada] müxtəlif əvarizi-zəminin [yer səthindəki maneələrin; landşaftın] əsgərlik nöqtəyi-nəzərindən faydaları.

Müxabirə flamaları ilə müxabirə icrası [işarət bayraqları ilə xəbərləşmənin həyata keçirilməsi].

15. Bir qismin tam sipərdə və ya açıqda tərtib və təqsimi.

16. Xədəmati-daxilinin [daxili xidmətlərin] əməli dərslərindən:

Bir çantanın və əlbisə və sairənin tərtibi, təchizatın təliq [bağlanması] və mühafizəsi, bir tütəngin həzərdə [asa-yiş və istirahət vaxtında] və səfərdə təthiri [təmizlənməsi], məcruh [yaralı] və xəstələrə müavinəti-ibtidaiyyə [ilk yardım].

17. Hüzzeri-kiramın [mötəbər şəxslərin] bir müddət istirahəti.

18. Tələbədən biri mərifətiylə bölüyün tərtib və təqsimi və bölük komandanına təqdimi və təqdimdən əvvəl tərtib və təqsimi yerində olub olmadığını müayinəsi.

19. Bölük hərəkəti:

I. (yerində) hazır ol, əslihə istemalı [silah işlətmək], sağa-sola baxmaq, yerində dönüslər, diz çökmək, ayağa qalxmaq, yerə yatmaq, süngü taxmaq;

II. yerində hizaya gəlmək [sıraya düzülmək], cinahdan bir manqa ilə alaraq hizaya gəlmək;

III. doldurmaq və qapamaq, səffihərbdə [döyüş düzülüşündə] cəbhə ilərisində bir manqa atış, əyri bir istiqamətdə süvariyyə atış, geri gedən qollara atış, iki nişangah istemalı [işlənməsi], nişangah təbdili [dəyişdirilməsi].

IV. durarkən və yürürkən təbdil

[dəyişiklik] nizamları, iləri gedən bölük komandanının geridəki vəkilə tərəfin-dən bölüyün sövqü, bölüyün işarətlə sövq və idarəsi, bölüyün sürətlə iləridə və yanlarda kamilən mövze alması, təyyarəyə qarşı atəş, tam sipərə girmək, dağılmışkən toplanmaq, səffi-hərbə [döyüş düzülüşündə] hücum;

V. bir taborun açıq olan sağ cina-hında (iki makinəli tufənglə təqviyə edilmiş [gücləndirilmiş] olduğu halda) təərrüzə məmur olan [hücum əmri verilən] bir bölük tələbədən birinin komandası altında təərrüzü, əsnayitəərrüzdə [hücum əsnasında] düşmən əhvalına nəzərən istinadın istemalı və təərrüz nəticəsində hücum.

Tam saat 8-dən 2-yədək fəvqəlzikr [yuxarıda yazılan] proqram üzərincə müharibə büsatı [nümayişi] oldu. Heyrətin dərəcəsi yox idi. Nə bir aləm! Camaatdan böyük-küçük namizədlər iləri yeridiyi zaman, onlar dəxi gədirilər. Kimsə bir yorğunluq hiss edəmməzdi, çünki bu bir hal idi ki, nə dil ilə demək və nə qələm ilə yazmaq olardı. Ancaq bunu ərz edə bilərəm ki, gərək bu imtahan və təftişi hər bir Azərbaycanlı görə idi. Ancaq gördükləri halda öz balalarının zəki, qabil olduğu və zabitə həzrətlərinin bu yolda çəkdiyi zəhməti bilərdi. O zamanda insanda öylə bir hiss oyanardı ki, insanın heyrətdən ağılı çəşardı.

(sonu var)

Elçi

AZƏRBAYCANDA

* Qarabağdan xəbər verilir ki, o yerlərdə həyat adi qaydasına, məişət öz yoluna düşmüşdür. Ermənilərlə məhəlli [yerli] türklər miyanında [arasında] çox yaxşı münasibət [münasibətlər] hasil olmuşdur.

* Gəncə vilayətindən xəbər verirlər ki, un və taxıl qiymətləri çox bahalanmışlardır. Vilayətin müxtəlif yerlərində taxılın qiyməti də müxtəlifdir. Məsələn Gəncə qəzasında buğdanın putu 90 manatadək qalxmışdır. Halbuki Qarabağda putu 40-50 manatdır.

* Aldığımız məlumatlara görə, İstanbula Azərbaycan pulu kəsilməyə başlamışdır. Yeni Azərbaycan pullarının qitə [kəsim] və rəngi türk pullarına bənzəyir.

MÜSLİMƏLƏR SƏDASI

[MÜSƏLMAN QADINLARININ SƏSİ]

Erməni bacılar!

Dərin bir təəssürlə sizin bizə xitabən yazdığınız müraciətnaməni oxuduq. Sizin möhnətiniz, keçirməkdə olduğunuz əsəfnak [təəssüf doğuran], ağır halınız bizə bəllidir. Zira bir az müddət bundan qabaq sizin indiki vəz [vəziyyət] və halınızdan daha ağır bir halı kəndimiz keçirdik. Hənuz Mart faciələri bizə vurmuş olduğu dərin yaralar sağalmamışdır. Altı ay zərfində hər gün biz eşidilməmiş təərrüzlərə [hücumlara], təhqirlərə uğradıq. Hər

saat atalarımızın, qardaşlarımızın, zövcələrimizin həyatı təhlükəyə uğrayırdı. Biz heç bir yandan nəzəri-təəssür və tərəhhümə [mütəəssir olma və mərhəmət nəzərinə] nail olmayırıq. Bütün dünyadan əlaiq [əlaqəmiz] və rəvabitimiz [rabitəmiz] kəsilmiş, haqq və haqqaniyyət adın aparmaqdan məhrum, üzərimizə həml edilən [yük-lənən] qanunsuzluqlardan şikayət etmək imkanından məslub [məhrum] biz dinməz-söyləməz o hali-dəhşətnakə [dəhşətli vəziyyətə] təhəmmül edirdik [dözürdük]. Fəqət biz keçmiş vəqayeni [hadisələri] pək mütəəssibənə arayanlardan deyiliz. Qoy sizin, bizim keçirdiyimiz məlaləngiz, əsəfnak [kədərli, təəssüf doğuran] hallar[ın] cəvabdə-həndəliyi [məsuliyyəti] qan içici millət-pərəstlikdən partlamaq dərəcəsinə gələn zəvata [şəxlərə] həml olunsun [yüklənsin]. Hangilər ki, erməni millətinin müqəddəratını kəndi yədi-ixtiyarına [əlinə, ixtiyarına] alaraq nəhayət dərəcə ağılsızlıqla onunla oynayırdı. Həmişə haqq və haqqaniyyət, ədalət tərəfdarı olan tarix onların cəzasını verdi.

Şimdiki vaxt ki, hər tərəfdən getdikcə yüksək, getdikcə usanmaqsızın, əl çəkməksizin bir surətdə bütün bəşəriyyətin ümumi sülh istəyən qahir səsi ucalır. Biz müslimələr [müsəlman qadınları] daha artıq sürət və rəğbətlə sizin müraciətnamənizi qarşılarız. Biz müslimələr heç vaxt, sabiqdə və şimdiki sizə nifrət, ədavət bəsləməyirdik və bəsləməyirik. Sizin söylədiyiniz haqdır.

Sülh tələbi qadınlar ağızından birinci və kişilərdən yüksək olaraq ucalmalıdır.

Biz qadınlar, yalnız biz analar, bacılar, zövcələr sifətilə bizə yaxın əşxasın [şəxslərin] qəlblərində müstəqim [düz, doğru] bir yol aramağa qabil və qadirik. Ulu və müqəddəs şüarlar – qardaşlıq, bərabərlik, insanlara qarşı məhəbbət ki, ələlxüsus şimdiki böyük bir ciddiyətlə dünya səhnəsinə atılmışdır, quru, boş lafı-gəzaf [bihudə sözlər] olaraq qalmamalıdır. Qoy ənsalımız [gələcək nəsillərimiz] analar südü ilə bərabər başqalara qarşı nifrət, istikrah [ikrah hissi], ədavət deyil, daimi bir məhəbbət hasil etsinlər. Qoy sabiqin müdhiş mənfur kölgələri nirvana[ya] dalsınlar və ətfalımızın [uşaqlarımızın] gəhvarələri [bəşikləri] üstündə gələcək məhəbbət, haqq və haqqaniyyət nəğmələri ucalsın. Əvət, biz qadınlarda olan ali, müqəddəs hisslər üzrə əhd və yəmin edərək, bir-birimizə məhəbbət və səmimi bacılıq əlini uzadaraq, yeni və işıqlı həyat yollarını arayalım.

Bir dəstə müslimələr namından

[adından]:

Z. x. Qayıbova

S. x. Vəlibəyova

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Lövhələr haqqında

Son zamanlar mağaza və sairələr qabağında asılan yeni lövhələr gözə

çarpmaqdadır. Bunlar əksəriyyəən ağ lövhə üzərində qırmızı yazılıdırlar. Bütün mağaza və sairə sahiblərinin nəzəri-diqqətinə elam olunur [bildirilir] ki, lövhələr qırmızı, yazısı ağ olmalıdır.

* * *

* Azərbaycan Hökuməti qət etmişdir ki, məmaliki-əcnəbiyyədə [xarici ölkələrdə] bulunan, təşrini-saninin [noyabrın] 1-inədək məkatibi-aliyyəyə [ali məktəblərə] daxil ola bilməmiş olan əsgərliyə düşən cavanları geri çağırınsın.

* Türlük və Məabir Nəzarətinə [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyinə] nefteprovoddan [neft borularını doldurmaqdan] ötrü siyahı üzrə 1 milyon put neft verilmişdir.

* Təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 31-inci günü saat 12 raddələrində Baş Fabrik müfəttişi kəsbkarlar ittifaqlarının [həmkarlar ittifaqlarının] birər nümayəndəsini dəvətlə, Fabrik Müfəttişliyi fəaliyyətini təcdid [bərpa] etmək barəsində müzakirətdə bulunmuşdur [müzakirələr aparmışdır].

* * *

Çaxıra gömrük

Təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 21-ində Azərbaycan Hökuməti idxal ediləcək çaxıra Avropa ticarətinə işbu gömrük vergisini qəbul etmişdir:

1) Azərbaycana boçkalarda gətiriləcək 16 dərəcə alkollu çaxırın putuna 9 rublə, 16 dərəcədən yuxarı olarsa hər putuna 15 rublə.

2) Şüşələrdə (butulka) gətiriləcək qaynamayan çaxırın hər putuna 12 rublə, qaynayanın isə hər putuna 25

rublə.

3) 25 dərəcədən yuxarı olan çaxır spirtli müskirat [içki] olduğu üçün 27[-nci] maddə mövcubincə [maddəyə uyğun olaraq] baha qiymətlə gömrük alınır.

* * *

Çaxırın azad satışı

Təşrini-əvvəlin [oktyabrın] 21-ində Şurayi-Vükəla [Nazirlər Kabineti] Azərbaycan torpağında çaxır ticarətinin qayda üzrə aparılmaq məsələsini məhəlli-müzakirəyə qoyaraq, işbu qətnaməni qəbul etmişdir:

1) Əsl üzüm çaxırını ticarətini külli və cüzi surətdə satmaq olar. Fəqət bundan ötrü ispiroto ticarəti qanunu mövcubincə [qanununa görə] xüsusi ticarət vərəqəsi almalıdır.

2) Xüsusi fərman çıxanadək qaynamayan üzüm çaxırını aksizini vedrəsi 10 rubləyə kimi, adi üzüm çaxırının aksizini isə vedrəsi 20 rubləyə kimi artırmaq.

3) Xüsusi fərman çıxana kimi ispiroto, konyak və araç akzisini dərəcəsi 50 qəpiyə kimi artırmaq.

* * *

* Ərzaq Nəzarəti əmri ilə müvəqqəti olaraq bütün Vladiqafqaz mövqifləri [dəmiryolu stansiyaları] və Azərbaycan dəmiryolları mövqiflərindən: Yevlax, Malay, Ləki, Əlikənd, Ucar, Barquşeti, Müsüslü, Qarabucaq, Kürdəmir, Karrar, Sığırılı, Padar, Muğan, Hacıqabul, Pirsaat, Navahı və qeyrilərlə Gəncə mövqifindən taxıl və düyü aparmaq qadağan edilir. Yuxarıda məzkur [adi

çəkilən] mövqiflərdən maəda [başqa] bütün başqa mövqiflərdən ərzaq aparmaq üçün Ərzaq nazirinin vəsiqəsi lazımdır. Başqa ərzağa gəldikdə, məsələn, yumurta kartof, meyvəcat, qarantal, çaxır, lobyə, noxud, qeyrə [və sairə] bütün Azərbaycan mövqiflərindən aparmaq mümkündür. Bunlardan ötrü heç bir vəsiqə lazım deyildir.

* Maarif Nəzarəti Gəncə qəzası xalq məktəbləri müfəttişi tərəfindən məlumat almış ki, işbu sənədə türk lisanı bilən müəllimlər yoxluğundan qəza məktəblərində türk lisanı tədrisi müyəssər olmayacaqdır. Binaileyh [ona görə] milliləşmiş 49 xalq məktəblərində Hökumətin təmmuzun [iyulun] 28-i qanunu mövcubincə [qanununa uyğun olaraq], tədris bütünlüklə olmaya-caqdır. Maarif naziri işbu sənəlik tədrisi əski qayda üzrə aparmağa icazə vermişdir; mümkün qədər türk lisanı tədrisini artırmalıdır. Bu barədə Maarif naziri Sədri-Şurayi-Vükəlaya [Nazirlər Kabinetinin Sədrinə] məlumat vermişdir.

MARAQLI BİR SƏNƏD

Müharibə əsnasında düşmənimiz ordusu miyanında [arasında] olan əhvaldan bir şəkil göstərmək üçün Kəspə Donanması Baş komandanı Xaçikovun namına [adına] göndərilmiş məxfi bir ərzihalın [ərizənin; sənədin] eynini zeyldə [aşağıda] dərc edirik.

Ərzihal 1918 tarix[in]də iyun ayının

24-ündə 167 nömrə təhtində [altında] rəis Xaçikova vaxtilə Mərkəzi Kəspə Diktaturası üzvü Lemleyin tərəfindən təqdim edilmişdir.

İştə ərzihal:

“İyul ayının 2-ci günü nahar vaxtı “Krasnovodsk” bəhriyyəsi [donanması] Bakıya varid oldu [gəlib çatdı]. Kür çayı cəbhəsinin əhvalı xüsusunda bəhriyyə komandanı Zalenskini iki dəfə danışdırdım. Əvvəlcə Hərbi və Bəhri İşlər [Hərbi-Dəniz İşləri] komissarı Şeboldayev hüsurunda və sonra Mərkəzi Komitədə mərqumun [adı çəkilənin] ərzihalını aldım. Onun dediklərindən anladım ki, Kür çayı cəbhəsinin halı pək fəna və təəssüflüdür. Bizim düşmənə münasibətən [düşmənlə müqayisədə] çox qüvvətli olan firqəmiz (8-9 yüz saldat, 4 ədəd cəbəli top [dağ topu], 14 ədəd makinəli tufəng [pulemyot]) olduğu halda, düşmənin ufacıq bir qüvvəsi qarşısında (4 yüzdən az müsəlman əsgəri, lakin pək müntəzəm, baxüsus süvari dəstələri kamalınca müntəzəm və yerli ürəfanın təhtikomandasında [yerli ziyalıların komandası altında]) məəttəssüf [təəssüf ki], heç bir ciddiyyət göstərməməklə bərabər, qətiyyəni müharibə meydanında hərəkət etməmişlər. Onlar Salyanı işğal etmək bir tərəfə dursun, hətta iləricə Ərəbqardaşbəyli kəndinə kimi ilərilədikləri halda, müsəlmanların yüngül bir hücumları və sıxıntılarını nəticəsində Bankəyə kimi qaçmışlar. Bizim firqəmiz qətiyyəni pərakəndə olub nizamı pozulmuşdur. Firqə rəisi

həmavəqt [heç vaxt; qətiyyə] “Krasnavodsk” bəhriyyəsinin müqavimətdə bulunmadığını xəbər verir və səbəbini böylə deyirdi ki, guya firqə Kür çayının hər iki kənarı ilə müharibə etdiyi halda, naçalnik firqənin mərkəzində olmaq məcburiyyətində imiş.

Firqənin müəllimləri pək fəna və öz vəzifələrinə naşı olduqlarından saldatların da arasında nizam və qayda qətiyyə yox idi. Bizim qoşun heç kəşfiyyət yapmadan irəli yürüyürdü və müharibə zamanında nə alayların arasında rabitə saxlanırdı, nə də piyada qoşunla bəhriyyə arasında. Piyada qoşun tələb edirdi ki, qabaqca bəhriyyə əfradı iləriləyib müharibə etsinlər, bə'dəhu [sonra] piyada qoşun onların ardınca hərəkət etsin. Bu səbəbdəndir ki, bəhriyyə nəfəratı hamıdan artıq tələfat vermişdir. O cümlədən “Krasnavodsk” gəmisinin bir çarxı və bir qanadı zədələnmişdir. “Yelets” və “Araq” gəmiləri ağır, “Bakinets” və “Salyanets” isə yüngül surətdə zədələnmişdir. “Demosfen” gəmisi düşmənin əlinə keçmişdir.

Bu cəbhədə kifayət dərəcədə ciddiyyət göstərən və müharibədə iştirak edən yalnız bəhriyyə nəfəratı ilə makinəli tufəng dəstəsi olubdur. Bunun da səbəbi aşkar və ufaq bir vəq'ədir [hadisədir]. Böylə ki, bəhriyyə komandası ilə makinəli tufəngçilər firqəsi tamamilə rus əsgərlərindən mütəşəkkildirlər. Cəbhənin başqa hissələri, yəni erməni saldatları daima qarət və yerli fəqir əhaliyə zülüm edib,

onları qətl və talan etmək ilə məşğul idilər. Onlar gündüzlər öz əf'ali-şəni'ələrinə [biabırçı hərəkətlərinə] məşğul olmaqla cəbhədə qalıb, gecələr gəmi və barjalarda gizləndilər. Hətta gündüzlər də 200 və 250 nəfər səngərlərdə bulunan saldatlardan ancaq 100 nəfəri səngərlərdə qalıb, baqisi [qalanı] gəmilərdə keçinirdilər. Düşmənin 6 düymə topları var idi. Lakin lazım olan qəddər fişəngləri olmadığından, top atəşini lazımınca davam etdirəmmirlərdi.

Biz qaçdığımız zaman düşmənin əlinə bir çox hərbi ləvazimatımız keçmişdir. O cümlədən, 100 min fişəng, bir çox məcruh [yaralı] və məqtullarımız [ölülərimiz] onların əlinə keçdilər.

“Krasnavodsk”un müharibə meydanındakı ciddiyyətini ancaq bundan anlamaq olar ki, 2-3 top üçün götürmüş olduğu 800 top fişəngindən 700-ü düşməne atılmışdır. Nəticədə də gəminin palubası [göyertəsi] zədələnib, tikişləri su buraxır. Öylə ki, çarx böyük təmirata möhtacdır. Fövqəzlikr [yuxarıdakı] ərzihaldan siz hərbi cəbhələrimizdə olan əhvalı layiqincə anlasınız, zənnindəyəm!”

Fövqdə tərcüməsi dərc edilmiş ərzihalin eyni Polis müfəttişi-ümumisi Bəhaəddin bəy əfəndinin dairəsində hiyf edilir.

İştə, düşmənin iqtidari-hərbiyyəsinini [hərbi gücünü] və ləyaqəti-insaniyyəsinini [insani ləyaqətini] göstərəcək bir maraqlı sənəd.

Məhəmməd Sadiq

TEATRO VƏ MUSIQI

Hacıbəyli Qardaşlarının müdüriyyətinin teatr mövsümünü “Akif bəy” faciəsi ilə açacaqları “Azərbaycan” qəzetinin keçən nömrəsində elan olunmuş idi. Fəqət bu faciə üçün aktyorlarımızın mükəmməl surətdə hazır olmadığından dolayı, bunun əvəzinə İran tarixindən götürülmüş “Nadir Şah Əfşar” faciəsi bu yekşənbə [bazar] günü noyabrın (təşrini-sani) 4-ündə axşam sabiq Mailov, şimdi isə Hökumət Teatrında mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Biletlər teatr kassasında satılmaqdadır.

Cümə günü noyabrın (təşrini-sani) 9-unda həməən teatrda Azərbaycan müharibəsi şühədasının ailəsi mənfəətinə olaraq “Gaveyi-ahəngər” nam faciə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Biletlər nə vaxt satışa qoyulacağı afişada elan ediləcəkdir.

QƏND VƏ ÇAY

Bakı Mərkəzi Ev Komitəsi Bakı əhalisinə məlum edir ki, Komitə “Kooperatsiya” ilə bərabər camaat arasında qənd və çay paylamağı öhdəsinə götürmüşdür. Qənd hər adama 3 çetver, gırvənkəsi 3 manatdan və çay hər adama yarım gırvənkə, gırvənkəsi 28 manatdan veriləcəkdir. Bu qiymətlər heç bir növlə artırılmayacaqdır. Qənd və çay işbu təşrini-saninin 5-indən 10-una kimi buraxılacaqdır. Bu müəyyən vaxta kimi əhali bunları ala bilər. Sonra isə qənd və çay heç kəsə buraxılmayacaqdır.

Qənd və çay bu qərar üzrə paylanacaqdır:

1. Qənd və çay, təqsim edici mərkəzlərdən ancaq ev komitələrinə buraxılacaqdır.

2. Ev komitələri qənd və çayı almaq üçün məhəllə komitələri tərəfindən təshih və təsdiqi yapılmış siyahıları təqdim etməlidir.

3. Doğru məlumat verməyən komitələrin rüəsasları və yaxud bədəfkar sədrilər divani-hərb məhkəməsində məsul olacaqlardır.

4. Şəhər İdarəsinin Ərzaq Şöbəsi Mərkəzi Ev Komitəsinə çayı əlahiddə bağlılarda deyil, pudluq kisələrdə buraxmışdır. Bundan naşi Mərkəzi Ev Komitəsi əhalidən rica edir ki, çayı təqsim edici mərkəzlərdən aldıqda və yaxud üzvlərə payladıqda çayın yaxşılığına və banderoluna artıq diqqət etsinlər.

5. Bu barədə şikayət etmək istəyənlər Mərkəzi Ev Komitəsinin Ərzaq Şöbəsinə müraciət etməlidirlər.

Ünvan: Merkurievski caddədə nömrə 27. Telefon 56-00.

* * *

Bakı əhalisinə yardım olmaq üzrə Mənzil Müfəttişliyincə noyabr ayının ikisindən etibarən zirdə [aşağıda] yazılan furunlarda [çörəkbişirmə müəssisələrində] əkmək satdırılacaqdır. Birinci undan yapılmış xas əkmək gırvənkəsi üç yarım və toztorpaq və sair maddələrdən azadə ikinci növ əkmək gırvənkəsi iki yarım manatdır. Bişkin olmasına son dərəcə diqqət olunacaqdır. Bu kimi xüsusata diqqət etmək üzrə furunlar üzərinə Uğurlu əfəndi təyin edilmişdir. Möhtərəm əhali tərəfindən ayrıca görülmək nöqsanlardan dolayı Mari-

inskaya altıncı nömrədə Mənzil Müfəttişliyi Ərzaq şöbəsinə müraciət edilməsi rica olunur.

Çörək satılacaq dükənlər:

1) Kolyubakinski caddədə Liperidinin çörəkçi dükəni.

2) Çelyayevski caddədə Aleksandr Nevski sırada Liperidinin dükəni.

3) Merkurievski caddədə İvanovun dükəni.

4) Krasnovodski caddədə Eftivulisin dükəni.

5) Telefon caddəsində Kolotçiyevin dükəni.

6) Balaxanski caddədə Andriadin dükəni.

7) Krasno-krest caddəsində Popon-dopulonun dükəni.

Hökumətin icazəsilə cümə günü 8 təşrini-sani [noyabr] 1918-də saat 12-də Qorçakovski caddədə Tağiyevin 1 nömrəli evində Evçilər İttifaqının mülkündə (Borsanın altında) Bakı Ticarət və Sənəət İttifaqı üzvlərinin ümumi iclası təyin olunmuşdur. Baxılacaq məsələlər:

1) İttifaq məramnaməsinin müzakirəsi [və] təsdiqi;

2) İclasda qalxacaq məsələlər.

713 2-1

ELAN

Mənzil Müfəttişliyinə iki nəfər türkçə qonuşan bakılı və yaxud Bakı şəhərinə bələd məmur lazımdır.

Ünvan: Mariinski caddədə, nömrə 6.

711 6-3

Dün zəvaldan [günəş batdıqdan; axşam olduqdan] sonra 11 yaşında ağ qısaq (madyan) Ermənikəndindən Nikolayevski caddəsinə doğru gəlməkdə ikən, bir nəfər

tərəfindən tutulub götürülmüşdür. Bu qısaqı firqə qərargahında Camal əfəndiyə təslim edənlərə və ya nəradə olduğunu xəbər verənlərə beş yüz manat mükafatı-nəqdyyə [nəqd pul mükafatı] əta ediləcəyi elan olunur.

231 3-3

Müsəlman diş təbibəsi Ayna xanım

Malakan bağının qarşısında Zeylidso-nun kabinetində hər gün xəstə qəbul və hər növ diş emal və tədavi [müalicə] edir. Zabitan və əfradın [zabitlərin və əsgərlərin] dişləri əhvən şəraitlə [münasib şərtlərlə] tədavi və emal edilir.

213 12-10

Diş müalicəxanası

S.M. İtkinin süni diş laboratoriyası

Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Təzə üsulla farfor və qızıl dişlər qondarılması. Dişlərini qayıtdırmaq və diş qoydurmaq xahişində olanlar səhər saat 9-dan birə və 4-dən 6-ya qədər qəbul olunurlar.

Ünvan: Bolşoy Marskoy küçədə 37 nömrəli ev, telefon 06-25.

208 25-12

Arvad diş həkimi Z. A. Şexter xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayıdırma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə, 14 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215 25-7

Arvad diş həkimi Moiseyeva-Levin

Olqinski caddədə ev nömrə 5, 3-üncü mərtəbə, sağda. Telefon nömrə 06-23.

Dişlərə müalicə edir, çıxarır. Kauçuk və qızıl üzərində sabiq Berlin şəhər müalicəxanasının müdiri nəzarəti altında süni dişlər qayırılır. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 1-ə kimi; axşam saat 5-dən 8-ə kimi.

216 25-7

Doktor Rza bəy Sultanov
Paris Darülfünunundan

Qəbul edir daxiliyyə və əsəbi xəstələri hər gün saat 9-1-ədək, saat 4-7-yədək. Telefon 5-30. Adres: Parapet, Kolyubakinski küçədə nömrə 39. “Azərbaycan” qəzetə idarəsinin yanında.

237

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir səhər saat 8-dən 10-a kimi, axşam saat 4-dən 6-ya kimi. İcəri şəhərdə bağın qarşısında Mınaretski küçə, ev nömrə 1. Telefon nömrə 36-91. Б. Минаретская ул., д. N 1. Кв. N 236. Телеф. 36-91.

12-2

Doktor F. S. Şteyn

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 12-yədək, axşam saat 5-dən 7-yədək.

Mariinski və Tarqovı caddələrin küncündə Əşrəfovun evi, “Jorj” əksxanası. Telefon nömrə 54-44.

232 25-2

Doktor Kamilə xanım İsmayılov

Uşaq və əmrazı-daxiliyyəsi [daxili xəstəlikləri] olan naxoşları hər gün səhər saat 10-dan 2-yədək və axşam 4-7 qəbul edir.

Adres: Armyanski 16. Telefon 56-89.

235 12-2

Satılır təzə ayaq iş maşını “Zinçer”, naxış-tikiş alətiylə bərabər və Vyana

dərisindən çamadan nikel alətiylə bərabər. Ünvan: Balaxanı, telefon 7.

234

Lazımdır

Binəqədidə neft mədənidə təcrübəli kontrolyor lazımdır. Ünvan: Balaxanski caddədə 1-ci dalan, ev nömrə 3. Rzayev.

233

Müdirilər:

Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Elan

səh. 23. “Ərzaq Nəzarəti ümuma elan edir ki...”: Bu elan, qəzetin eyni nömrəsində xəbər mətni kimi təkrarən verilmişdir. İki mətn arasında cüzi fərq var. “Bərgüşad” stansiyasının adı elan mətnində “Burquşeti”, xəbər mətnində “Barquşeti” kimi getmişdir.

“Burquşeti”: Azərbaycanın Ucar rayonu ərazisindəki Bərgüşad kəndi nəzərdə tutulur.

“Müsüslü”: Azərbaycanın Ucar rayonu ərazisində kənd və dəmiryolu stansiyası.

“Qarabucaq”: Azərbaycanın Kürdəmir rayonu ərazisində kənd və dəmiryolu stansiyası.

“Muğan”: Azərbaycanın Hacıqabul rayonu ərazisində qəsəbə və dəmiryolu stansiyası olan “Muğan” nəzərdə tutulur.

Biz və onlar

səh. 26. “İyirminci əsrin ən mədəni millətləri, millətlər müharibəsinin iksirinə dayanammadıqlarını...”: “İksir” keçmişdə yalançı kimyagərlərin (simyaçıların) digər metalları qızıla çevirdiyini iddia etdikləri maddəyə deyilirdi. Burada maddənin tərkibini göstərən və həqiqi xassəsini üzə çıxaran cövhər (reaktiv) mənasında işlənmişdir. Dünya müharibəsi, sülh dövründə özlərini mədəni aparan millətlərin həqiqi simasını üzə çıxarmış, açıb göstərmişdir.

Ordu komandanı paşa həzrətlərinə ərzi-təşəkkür

səh. 27. “Təşrini-sani 334-də...”: Burada il, rumi tarixlə göstərilmişdir (1334-cü il). Miladi tarixlə 1918-ci ilin noyabr ayına uyğundur.

Posta və teleqraf işləri

səh. 30. “M. H.”: “Azərbaycan” qəzetində bu imza Hənəfi Zeynallıya məxsusdur.

Müslimələr sədasi

səh. 35. “Qoy sabiqin müdhiş mənfur kölgələri nirvana[ya] dalsınlar...”: “Nirvana” sözü burada güman ki, “mütləq heçlik; əbədi heçlik” kimi mənalarda işlədilmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 36. “Baş Fabrik müfəttişi”: Sənaye müəssisələrində əmək şəraitinə nəzarət edən dövlət qurumu Fabrik Müfəttişliyinin baş müfəttişi.

“Fabrik Müfəttişliyi”: Rusiya imperiyasında sənayenin inkişafına bağlı olaraq XIX əsrin axırlarına doğru yaradılan, sənaye müəssisələrində əmək şəraitinin qanunlara uyğun olmasına nəzarət edən dövlət qurumu idi. Bakı quberniyasının Fabrik Müfəttişliyinin heyəti Baş Fabrik müfəttişindən və sahə müfəttişlərindən ibarət idi.

[Xəbər]

səh. 36-37. “Ərzaq Nəzarəti əmri ilə müvəqqəti olaraq...”: Bu xəbər, qəzetin eyni nömrəsində elan mətni kimi təkrarən verilmişdir. İki mətn arasında cüzi fərq var. “Bərgüşad” stansiyasının adı elan mətnində “Burquşeti”, xəbər mətnində “Bar-

quşeti” kimi getmişdir.

Maraqlı bir sənəd

səh. 38 “Firqənin müəllimləri...”: təlimatçılar (instruktorlar) nəzərdə tutulur.

“Barja”, yaxud “barj”: adətən yedəkdə çəkilən böyük yük gəmisi.

“Düşmənin 6 düymə topları var idi.”: Burada kalibri 6 düym olan toplar nəzərdə tutulur.